

Treball de fi de màster

Títol: Estudi de l'abandonament escolar als cicles de grau mitjà i formulació de noves metodologies per reduir l'alta taxa d'abandonament

Cognoms: Pons i Rodríguez

Nom: Benet

Titulació: Màster en Formació del Professorat d'Educació Secundària Obligatòria i Batxillerat,
Formació Professional i Ensenyament d'Idiomes

Especialitat: Formació professional

Director/a: Oriol Boix Aragonés

Data de lectura: 20 de juny de 2019

Contingut

1. Context	4
1.1 Estratègia 2020	5
2. Factors que contribueixen a l'abandonament escolar	6
2.1 Factors individuals i familiars	6
2.1.1 Situació socioeconòmica	6
2.1.2 Immigrants i grups minoritaris	7
2.1.3 Gènere	7
2.2 Factors relacionats amb l'escolarització	8
2.2.1 Repetició de curs	8
2.2.2 Segregació socioeconòmica de les escoles	9
2.2.3 Orientació	9
2.3 Influència del mercat laboral	10
3. Reducció de l'abandonament escolar	11
3.1 Educació obligatòria prèvia	11
3.2 Transició els estudis post obligatoris	11
3.3 Bona orientació	12
3.4 Estratègies a nivell estatal i comunitari	12
3.4.1 Xarxa d'orientació centres públics de Catalunya	13
3.4.2 Metodologia de la xarxa	13
4. Enquesta	17
5. Resultats de l'enquesta	19
5.1. Mostra de l'enquesta	19
5.2. Previsió d'abandonament	19
5.3. Gènere	19
5.4. Alumnes immigrants	20
5.5. Situació econòmica familiar desfavorable	21
5.6. Nivell formatiu dels pares	21
5.7. Ensenyament d'origen cap al cicle formatius	21
5.8. Repetidors	22
5.9. Segons l'opció triada	22
5.10. Satisfacció del cicle	23
6. Proposta de metodologia per reduir l'abandonament escolar	24

6.1	Diagnòstic de la problemàtica	24
6.2	Metodologia del projecte	25
6.2.1	Objectius	25
6.2.2	Mesures d'intervenció	25
6.2.3	Reunions	25
6.3	Resultats	26
7.	Conclusions	27
8.	Bibliografia	29

1. Context

L'alt índex d'atur, produït per la crisi econòmica, és una de les conseqüències que els països afronten i que avui dia segueix sent una realitat a l'estat espanyol.

Existeix una clara relació entre el baix nivell formatiu i l'ocupació i, per tant, es treballa en la continuïtat del jovent en la seva formació, més enllà dels estudis obligatoris i la millora de la qualificació professional dels que ja estan treballant però d'una forma precària.

Europa 2020 és una estratègia plantejada per la comissió europea el 3 de març de 2010 on estableix objectius per a una sortida de la crisi i un creixement de l'economia en deu anys, d'una manera sostenible i gradual. Entre aquests objectius està la reducció de la taxa d'abandonament i l'augment del nombre de joves amb qualificació professional mitjana.

Amb els objectius d'Europa 2020, es busca reduir l'alt índex d'abandonament als cicles de grau mitjà i augmentar l'oferta de places a cicles, lligades al model productiu amb valor afegit. També es pretén que el 50 % dels llocs de treball tinguin una correspondència amb nivells mitjans de qualificació, 33 % provinents de cicles i la resta dels batxillerats.

L'objectiu proposat per a tota la zona Euro al 2020 és del 10 % i per a Espanya concretament del 15 %. En els últims anys aquesta taxa ha disminuït considerablement fins a arribar al 17,1 % a Catalunya i en conjunt a Espanya, l'última dada que tenim l'any 2016, era del 19 %.

Abandonament prematur dels estudis. Total 2003 – 2017

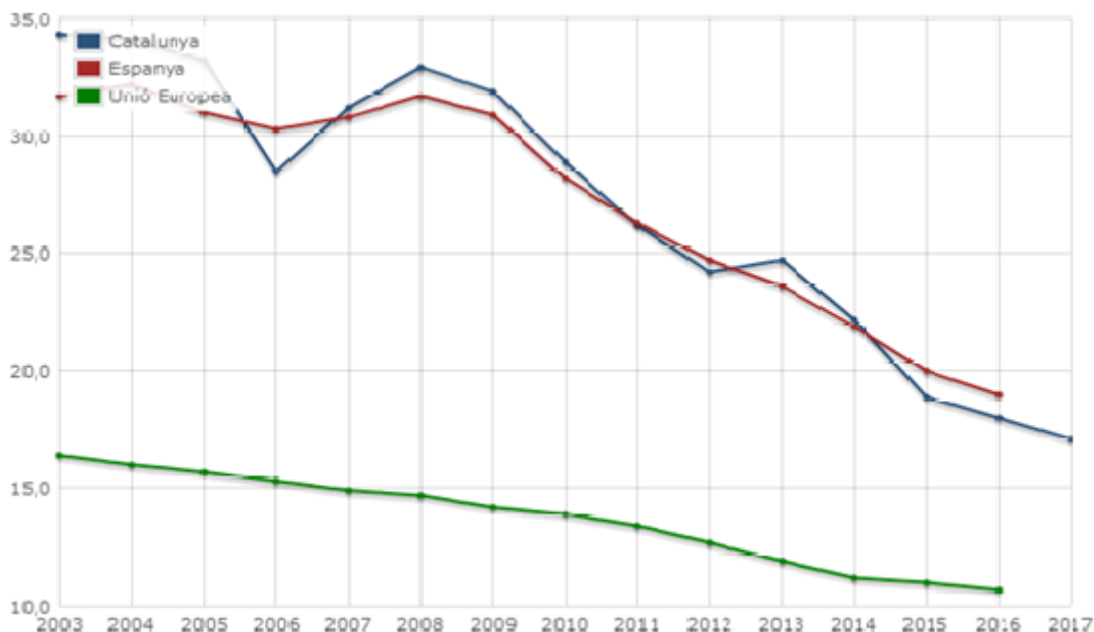

Figura 1. Font: idescat.cat

1.1 Estratègia 2020

Observant la gràfica de la figura 1 podem veure que fins el 2009 l'abandonament es manté alt, per sobre del 30 %, però a partir d'aquí comença a caure fins un terç en pocs anys. Fins al 2009, i gràcies a la bonança econòmica, els alumnes trobaven feina fàcilment i això provocava que deixessin d'assistir a classe. Entrada la crisi econòmica, la falta de demanda de treball va deixar de ser un motiu com a factor clau per deixar els estudis.

La *Ley Orgánica para la Mejora de la Calidad Educativa* (LOMCE) reflecteix en el seu preàmbul els objectius d'Europa 2020. Com el seu nom indica, intenta millorar la qualitat de l'educació a l'estat i un d'aquests indicadors de qualitat és l'abandonament a l'ensenyament post obligatori. La llei, segueix les recomanacions de l'OCDE, que estan basades en els sistemes educatius amb millors resultats. I ho fa simplificant currículums, reforçant coneixements instrumentals i flexibilitzant les trajectòries de manera que els estudiants puguin escollir les més adequades a les seves capacitats i aspiracions.

La Llei d'Educació de Catalunya (LEC) i altres lleis anteriors a la LOMCE no fan cap referència als indicadors d'abandonament.

2. Factors que contribueixen a l'abandonament escolar

Les causes que contribueixen a l'abandonament escolar es poden classificar en dos grans grups, el primer són les situacions individuals i familiars dels estudiants. Però diferents són les situacions individuals que propicien aquest abandonament. Entre elles, segons els estudis realitzats, són tres els factors: la situació socioeconòmica, la pertinença a un grup minoritari o grup d'immigrants i el gènere.

En general els estudiants immigrants, degut a barreres culturals o lingüístiques o a un certa segregació socioeconòmica, tenen taxes elevades de fracàs escolar i, finalment, abandonament. Pel que fa el gènere, els nois abandonen més els estudis que no pas les dones, gairebé el doble que les noies. Però tot i així l'estatus socioeconòmic de les famílies és el factor més determinant per als estudiants que deixen l'escola.

L'altra causa que determina l'abandonament és l'escola i el sistema d'educació i es poden identificar diferents factors. El mètode d'aprenentatge per als estudiants que no progressen adequadament com plans individualitzats o si amplien amb més anys l'aprenentatge, segregació escolar i un mal recorregut acadèmic per una mala orientació o estudis als que, per les seves capacitats no haurien d'accedir.

Un altre factor que pot tenir cert impacte és el mercat laboral. Si l'oferta de mercat a treballadors no qualificats puja els joves veuen un gran oportunitat per començar a guanyar diners i decideixen deixar d'estudiar.

A continuació resumim tots aquest factors recollits en diferents treballs de recerca.

2.1 Factors individuals i familiars

2.1.1 Situació socioeconòmica

La situació socioeconòmica en que viuen els alumnes és un dels factors que tenen més impacte en l'abandonament escolar. Sobretot tenen una gran vincle amb els desavantatges socials que pateixen i el baix nivell educatiu dels pares.

Els desavantatges socials que pateixen poden ser molts: inestabilitat familiar per viure en pobresa, violència domèstica, famílies monoparentals. Són totes elles situacions que poden portar l'alumne a un estrès elevat i provocar que deixin els estudis. També que els pares siguin a l'atur o tinguin una renda familiar molt baixa, limitant els recursos o reforços educatius que poden proporcionar al fill per ajudar-lo en els seus estudis.

El baix nivell educatiu dels pares, especialment el de la mare, tenen un gran impacte. El seu baix nivell limita un entorn familiar propici per a l'esforç acadèmic i impedeix l'esforç familiar per ajudar als fills en el seu aprenentatge.

Normalment una renda familiar baixa i el baix nivell educatiu dels pares tenen una forta

relació, en conseqüència poques vegades podem deslligar una de l'altre.

Segons un estudi de l'Eurostat de 2014, es classifica l'abandonament segons el nivell educatiu dels pares. Divideix els estudis en tres grups: (1) estudis primaris i obligatoris, (2) estudis post obligatoris no universitaris ni superiors i (3) estudis universitaris i superiors. Aquest estudi recull dades dels diferents països de la UE i a Espanya la taxa del grup 1 és del 56,7 %, la del grup 2 del 34,6 % i la del grup 3 del 14,3 %.

2.1.2 Immigrants i grups minoritaris

La immigració és un fenomen que ha contribuït a la diversitat de la nostra societat en les últimes dècades. Tot i que la població migrada prové de molts països, la majoria d'estudis fan més referència a l'origen ètnic.

Els estudis fan una comparativa entre la població immigrada i l'autòctona i en la majoria d'aquests treballs inclouen la població que és de segona generació ja que també es destaquen diferències entre aquesta i la població d'origen.

Quan aquesta població s'introdueix al sistema educatiu i passa als estudis post-obligatoris també inclouen factors socioeconòmics en el seu fracàs escolar. I, com hem dit anteriorment, les barreres lingüístiques i culturals influeixen en la seva segregació i posterior abandonament.

La resposta als estudis té diferències molt notables segon el seu origen. El rendiment i l'abandonament és molt més baix entre població xinesa i de l'Àsia que entre la població Africana, del Marroc, de l'Àfrica subsahariana o de l'Àsia menor, com el Pakistan o l'Índia.

Un grup minoritari en risc és la població gitana, on només el 50 % obté el graduat en ESO, posteriorment l'abandonament és molt elevat. Algunes escoles on hi ha una presència alta d'aquests col·lectiu, amb l'ajuda del Departament i els ajuntaments, realitzen projectes per motivar-los.

Segons l'Eurostat i al mateix estudi de 2014, l'abandonament escolar entre la població immigrada de primera i segona generació era del 35,7 %, en canvi en l'autòctona d'un 20,6 %.

2.1.3 Gènere

En comparativa, el doble de nois que de noies deixen l'escola prematurament. Hi ha diverses raons que poden explicar això.

En els estudis post obligatoris les noies tendeixen molt més que els nois a posar-se fites i posar-se una fita motiva a seguir treballant per al propòsit personal. També, a l'hora de treballar i estudiar les noies són més disciplinades i, en conseqüència, treuen millors resultats.

Com hem dit anteriorment, la situació socioeconòmica és el factor més determinant en l'abandonament escolar i això també es veu reflectit en el gènere ja que a mesura que tenen

un nivell socioeconòmic més alt, les diferències per gènere es redueixen.

Al mateix estudi de l'Eurostat de 2014, els nois abandonen en un 27,2 % i les noies en un 19,8 %.

2.2 Factors relacionats amb l'escolarització

Fins ara hem vist factors aliens a l'escola que poden propiciar l'abandonament escolar, però també són importants els relacionats directament amb l'escola i el recorregut de l'alumne per les seves habilitats i competències adquirides per afrontar els estudis.

L'escola afronta problemàtiques diferents que poden afectar l'alumne i poden ser molt diferents a cada institut, com problemes d'assetjament conflictives amb els professors, mal ambient de treball, violència a l'escola. Tot això són exemples que són molt particulars de cada escola i el centre disposa d'autonomia per tirar endavant projectes que minimitzin aquests problemes. Però sí que hi ha factors més generalitzats, que tenen impacte en l'abandonament escolar, com la repetició de curs, la segregació socioeconòmica de les escoles i la mala orientació de l'alumnat.

2.2.1 Repetició de curs

Una mesura per adequar l'alumne al seu ritme baix d'aprenentatge a l'hora d'adquirir les competències i els coneixements mínims exigits és optar per la repetició de curs per donar-li temps a progressar adequadament.

Tot i així repetir curs no assegura l'èxit a l'hora de millorar el rendiment acadèmic ja que fins i tot pot tenir un efecte negatiu en l'estudiant. Pot afectar emocionalment l'alumne, repetir li dona la sensació que no té la capacitat intel·lectual per seguir el ritme dels seus companys, també pot empitjorar el comportament i el risc de tenir pitjors resultats continuen sent elevats. A Espanya, en un estudi realitzat a 2010 on es revisaven 856 casos d'abandonament escolar, un 88 % d'ells havien estat repetidors anteriorment i amb una mala experiència pel fet de repetir.

Molts estudis sobre l'abandonament escolar coincideixen que el fet de repetir curs ja és un indicatiu del possible abandonament escolar en un futur. Si afegim que a part de repetir els alumnes compleixen condicions externes a l'escola com els que hem vist anteriorment, com un nivell baix d'educació de la mare o una situació socioeconòmica baixa, s'incrementa el risc que deixin l'escola prematurament.

D'acord amb el document *Programme for International Student Assessment (PISA)* elaborat per l'OCDE en 2012, Espanya té un dels nivells més alts a tota Europa d'alumnes que havent repetit algun curs a primària o a secundària posteriorment deixen l'escola, en concret un 32,9 %.

Una altra conseqüència del fet de repetir és que també repercuteix en la societat, ja que

Estudi de l'abandonament escolar als cicles de grau mitjà i formulació de noves metodologies per reduir l'alta taxa d'abandonament.

repetir significa retardar la seva incorporació al mercat laboral almenys un any i, si no acaben els estudis, a part dels recursos públics desaprofitats per a la seva formació, a la llarga es tradueix en ajudes socials i serveis socials.

2.2.2 Segregació socioeconòmica de les escoles

Que les escoles acullin entre el seu alumnat joves provinents de diferents nivells socioeconòmics pot ser beneficiós, sobretot per aquell alumnat que per causes externes i ja vistes anteriorment té major risc de fracàs.

La segregació es pot donar per diferents raons. Una pot ser per la selecció d'alumnes en els centres educatius. Per exemple a Catalunya podem veure com l'escola concertada i la pública difereixen molt en la diversitat de l'alumnat. I una altra raó que es pot apreciar en diferents instituts públics és l'àrea on està situada l'escola. Si aquesta escola està situada en una àrea més deprimida on hi ha més immigració, aquesta acollirà més estudiants en situació de desavantatge per l'èxit escolar que una altra escola situada en una àrea més acomodada.

Els resultats acadèmics són molt més dolents en escoles amb més alt nivell de segregació, sobretots amb col·lectiu majoritàriament amb un status socioeconòmic baix. A més en aquestes escoles acostumen a tenir més problemes de comportament i, conseqüentment, tenen més alumnes amb fracàs escolar i abandonament.

2.2.3 Orientació

Tenir moltes ofertes d'estudis i, per tant, molts camins acadèmics és una de les bases d'una bona orientació, ja que els alumnes poden triar millor una carrera acadèmica en funció de les seves aptituds i les seves preferències com a objectiu.

Una bona orientació pot ajudar a aconseguir un bon ambient de treball a classe que pot afavorir l'alumne, ja que a l'aula hi hauran companys amb perfil molt similar i amb interessos i habilitats comunes.

Tot i així, alguns estudis avisen que el moment en que els alumnes trien un camí per seguir una carrera acadèmica pot ser contraproductiu si aquest es produeix a edats molts primerenques. Aquests estudis analitzen sistemes educatius de tota Europa i a Catalunya l'edat a la qual comencen a destriar són al 15 o 16 anys, després de l'ESO. És important perquè quan més d'hora escullin un camí curricular més fàcilment poden equivocar-se i no correspondre a les seves aptituds o aspiracions.

Una mala orientació també pot tenir un efecte negatiu en el professorat. El baix rendiment dels estudiants fa que el professor rebaixi les seves expectatives cap a ells i a vegades redueixen els nivells de suficiència per adaptar-los a les seves aptituds i, conseqüentment, els alumnes deixen de beneficiar-se dels seus companys més avançats.

2.3 Influència del mercat laboral

Un dels factors que influeixen en l'abandonament escolar és el mercat laboral. Una gran demanda de treball pot tenir tant aspectes negatius com positius, perquè pot determinar que els alumnes deixin els estudis però també pot motivar-los a seguir estudiant.

Una gran demanda de personal en sectors que no requereixen qualificació professional, com poden ser el turisme o la construcció, tindrà un impacte negatiu i afavorirà l'abandonament escolar, sobretot en aquells alumnes que provenen d'ambients amb falta de recursos econòmics i, a la llarga, davant una crisi econòmica seran els primers afectats i els resultarà més difícil trobar feina. En canvi, quan la demanda de personal qualificat és alta produeix l'efecte contrari i afavoreix que els alumnes segueixin estudiant.

3. Reducció de l'abandonament escolar

Fins ara hem analitzat factors que afavoreixen l'abandonament dels alumnes, però en aquest punt destacarem els punts necessaris per millorar les expectatives personals dels estudiants i que siguin menys els que decideixen deixar els estudis.

3.1 Educació obligatòria prèvia

Per les aptituds dels estudiants és un fet la importància de la qualitat de l'ensenyament obligatori, ja que té conseqüència directa tant a nivell individual com per a la societat. És fonamental a la vida educativa de l'alumne dotar-lo d'habilitats i aptituds de treball per tal d'afrontar el seu aprenentatge i tenir expectatives més altes per l'èxit acadèmic.

Una escolarització de qualitat és més beneficiosa per als alumnes amb desavantatges socioeconòmics i amb risc elevat de fracàs, però ajuda a que no només sigui una escola de qualitat sinó a tenir un ensenyament més equitatiu per a tots. Igualment per a la població immigrant pot ser que no sigui beneficiós si la seva incorporació al sistema educatiu es realitza en edats molt tardanes. Una escolarització dels immigrants a més curtes edats afavoreix que aprenguin l'idioma amb més facilitat i qualitat, s'adaptin millor al clima social dels companys i l'escola i adquireixin hàbits d'estudi i treball i així reduir el seu risc d'abandonament per les seves condicions socials.

Segons l'estudi PISA de l'OCDE de 2012, a Espanya un 85 % de l'alumnat de més de quinze anys ha cursat almenys un any de l'escola obligatòria. El que intenta dir l'informe PISA és que quan més anys de la seva vida de nen i adolescent participin de l'escola obligatòria més probable serà que tinguin bons resultats en ensenyaments posteriors, sobretot si l'escolarització és de qualitat.

3.2 Transició els estudis post obligatoris

Molts estudis suggereixen que sovint els alumnes abandonen els ensenyaments post obligatoris perquè els estudis triats no satisfan les expectatives que ells havien posat en aquests cursos. En el nostre cas, a Catalunya serien tant batxillerat com els cicles de grau mitjà. Llavors, la solució és fer que aquests cicles siguin prou atractius per als estudiants millorant les alternatives a escollir.

El currículum d'un cicle té molta importància per no fallar en les expectatives dels alumnes. El currículum que ofereix un curs pot ser més atractiu i rellevant si aquest s'adapta a les demandes del mercat laboral i també als perfils demanats per les empreses.

La diversificació d'ensenyaments post obligatoris fa més fàcil que els alumnes puguin trobar cursos més adients a les seves qualitats com a estudiants i, sobretot, als seus interessos. En conseqüència incrementa la motivació a l'hora d'afrontar el curs.

Un altre punt a tenir en compte és la facilitat que el sistema educatiu pugui donar als

estudiants per a canviar d'estudis. Moltes vegades els alumnes es troben que s'han equivocat en la seva elecció o simplement han perdut l'interès, per tant si tenen facilitat per canviar d'estudis serà més probable que pugin trobar una alternativa i no es vegin abandonant l'escola. A Catalunya la possibilitat de canviar de cicle és molt senzilla per als alumnes, inclús es poden convalidar assignatures si aquestes són comunes al cicle d'on es prové.

Tot i tenir moltes alternatives d'estudis i flexibilitat per a poder canviar quan l'estudiant s'equivoca o perd el interès, la millor manera de tenir èxit és tenir una bona orientació.

3.3 Bona orientació

L'orientació és el suport que es dona a l'estudiant perquè prengui les decisions que determinen la seva carrera acadèmica, per tant una correcta orientació fa més probable l'èxit de la carrera acadèmica de l'estudiant.

La tasca d'orientar no és un treball fàcil, per tant és sempre recomanable que la faci conjuntament el personal docent i els psicopedagogs de l'escola que tracten amb alumnes. Dins les seves tasques han d'identificar les habilitats i capacitats dels alumnes i que ells siguin conscients i busquin maneres de millorar-les i també trobar els seus interessos i gustos de cara al seu futur professional. L'orientació l'han de fer els responsables de l'escola conjuntament amb professors, terapeutes especialitzats i treballadors socials.

3.4 Estratègies a nivell estatal i comunitari

L'estat espanyol, juntament amb les comunitats autònomes, va elaborar el 2008 un pla estratègic per fer front a l'abandonament escolar prematur. Aquestes estratègies estan dins el marc de la LOMCE, per tant, aquest pla segueix vigent.

Qui fa un seguiment de l'evolució d'aquest pla és la comissió sectorial de l'educació que reuneix diferents actors de l'àmbit educatiu i els màxims representants en matèria d'ensenyament tant de l'estat com de cada comunitat autònoma. Es reuneixen regularment per tal d'informar de la qualitat de l'ensenyament i les taxes d'abandonament aportant dades i establint noves estratègies per seguir millorant. La base d'aquest pla té tres parts diferenciades: les mesures de prevenció, les d'intervenció i les de compensació.

Les mesures de prevenció aborden l'arrel de les causes d'abandonament i entren en el marc comentat anteriorment. Tenir una bona política d'orientació de l'alumnat, la millora de la qualitat educativa obligatòria, la bona transició des de l'ESO als estudis post-obligatoris i també de polítiques per evitar la segregació escolar.

Les mesures d'intervenció són aquelles mesures que identifiquen els alumnes que estan experimentant problemes per aprendre i seguir el ritme i que potencialment deixaran d'anar a escola. En aquestes polítiques intervenen les escoles i consisteixen en un control de l'absentisme i en identificar les dificultats d'aprenentatge d'alguns alumnes a través de pares i

altres professionals i, a partir d'aquestes dificultats, establir plans individualitzats d'aprenentatge.

Les mesures de compensació creen noves oportunitats per a aquells alumnes que ja han deixat els estudis. A l'estat existeix l'escola d'adults per a aquells que van fracassar en els estudis obligatoris, no van continuar cap estudi i tenen una edat prou avançada com per tornar a introduir-se. Pel que fa a cicles formatius, els alumnes poden entrar a un altre cicle que s'adeqüi més a les seves necessitats d'aprenentatge i interessos després d'abandonar un cicle concret. I també hi ha l'escola de noves oportunitats, una nova línia estratègica de la comissió sectorial plantejada a 2016 i que té com objectiu els joves que han abandonat l'ESO prematurament i que presenten dificultats personals i socials que els impedeix tenir oportunitats acadèmiques i professionals.

3.4.1 Xarxa d'orientació centres públics de Catalunya

A Catalunya cada centre té autonomia per a realitzar projectes que abordin l'abandonament escolar, però és una problemàtica que es presenta a molts centres públics.

El 2015 la generalitat de Catalunya va crear el "Programa d'assessorament a les persones i a les empreses en els ensenyaments professionals". Aquest programa pretén buscar fórmules a través de projectes, on els centres col·laborin intercanviant informació generada sobre empreses, entitats, o l'alumnat i aprofitar-la per al seu interès.

Els projectes del programa actuen sobre quatre àmbits: L'orientació professional a l'alumnat que pretén donar suport als centres d'ensenyament professional que vulguin afavorir la inserció de l'alumnat de cicles, l'orientació acadèmica a l'alumnat destinada a millorar els resultats acadèmics dels estudiants i fer-ne un seguiment per tal de reduir l'abandonament escolar, l'assessorament professional a les persones adultes, sobretot destinada a centres per aquest tipus d'alumnat i consell a les empreses sobre els serveis bàsics i específics de la formació professional, per donar suport als centres d'ensenyament i assessorar a les empreses sobre com millorar la seva relació i la seva competitivitat.

La xarxa d'orientació té dues parts funcionals diferenciades: La xarxa acadèmica que reuneix centres d'ensenyament professional amb la finalitat de promoure l'èxit de l'alumnat i prevenir l'abandonament del cicle formatiu i la xarxa d'orientació professional que pretén afavorir que l'alumnat trobi la seva especialització i motivar-lo amb mètodes que l'apropin al món productiu.

3.4.2 Metodologia de la xarxa

La xarxa d'instituts estableix responsables per definir i gestionar el projecte conjuntament amb els altres centres. Qui fa aquesta tasca són els coordinadors de cicles mitjans. Com a responsables acorden, en diferents reunions durant el curs, les pautes a seguir, com recullen la

informació generada i finalment quines actuacions es podran prendre al futur per reduir la taxa d'abandonament. La xarxa estableix tres parts en aquestes pautes: la diagnosi, les actuacions sobre el projecte d'acció tutorial (PAT) i els resultats. Cada centre decideix quins cicles han d'intervenir en aquests projectes i quins seran els tutors involucrats. Per tant, els actors que intervenen principalment en aquesta tasca de fer el seguiment són els coordinadors de cicles i els tutors.

Diagnosi

L'avaluació diagnòstica recull dades de l'alumnat. Aquestes dades són establertes per la xarxa i estan basades en indicadors que poden afavorir l'abandonament escolar. Aquests indicadors indiquen perfils molt detallats de grups amb risc de fracàs i abandonament escolar.

Els indicadors de la xarxa son:

- Baix nivell de coneixements
- Interessos i expectatives que no corresponen al CF
- Manca d'hàbits de treball
- Comportaments disfuncionals

Aquests indicadors són les conseqüències dels factors exposats anteriorment. Per exemple, un comportament disfuncional pot estar associat a un entorn familiar desfavorable o a una manca d'hàbits de treball també pot tenir relació a uns pares poc atents als seus estudis o per una mala qualitat educativa dels estudis obligatoris. El mateix per a la falta de coneixements, potser degut a un entorn familiar que no afavoreix la motivació per l'aprenentatge o mala qualitat educativa. En el cas de que els interessos i les expectatives no corresponen al CF pot ser causa d'una mala orientació.

En definitiva el tutor el que fa és recollir tota aquesta informació, establir quins alumnes estan en risc d'abandonament perquè compleixen els indicadors establerts i analitzar els factors que produeixen aquests perfils.

Un cop analitzades totes les dades, s'estableixen actuacions que han de incorporar-se al PAT. Aquestes actuacions han d'estar generades de manera individual o en grup.

Acció tutorial

S'incorporen en el PAT les actuacions definides en la diagnosi. Aquestes actuacions han d'intervenir l'equip docent i reflectides tant a la tutoria de grup com a la tutoria individualitzada.

Actuacions en general que es poden fer segons els indicadors: per exemple, si l'estudiant demostra tenir pocs coneixements per afrontar el cicle es poden establir classes de reforç, tant

fora del centre com en el propi centre, o també adaptar el sistema d'avaluació. Un altre exemple, en cas de fallar les expectatives respecte al CF, es pot reorientar l'alumne cap a un altre cicle o establir un itinerari diferent. També quan hi ha una manca d'hàbits d'estudi es poden potenciar les competències que li siguin favorables i siguin claus o reforçar amb tècniques d'estudi. En el cas de comportaments disfuncionals, millorar el clima a l'aula on poden intervenir tot el grup de la tutoria o, fins i tot, intervenir els pares.

Resultats i proposta de mesures

Un cop acabat el curs s'analitzen les dades d'abandonament, per cada cas, i si les actuacions previstes han funcionat o no. Totes aquestes dades es creuen amb els altres centres i s'aprofiten les experiències que han obtingut millors resultats, aquestes seran proposades com a mesures i actuacions futures. En canvi per aquelles que no han funcionat es proposaran altres mesures de cara al curs següent.

Al següent figura podem veure com actua la xarxa durant l'any acadèmic.

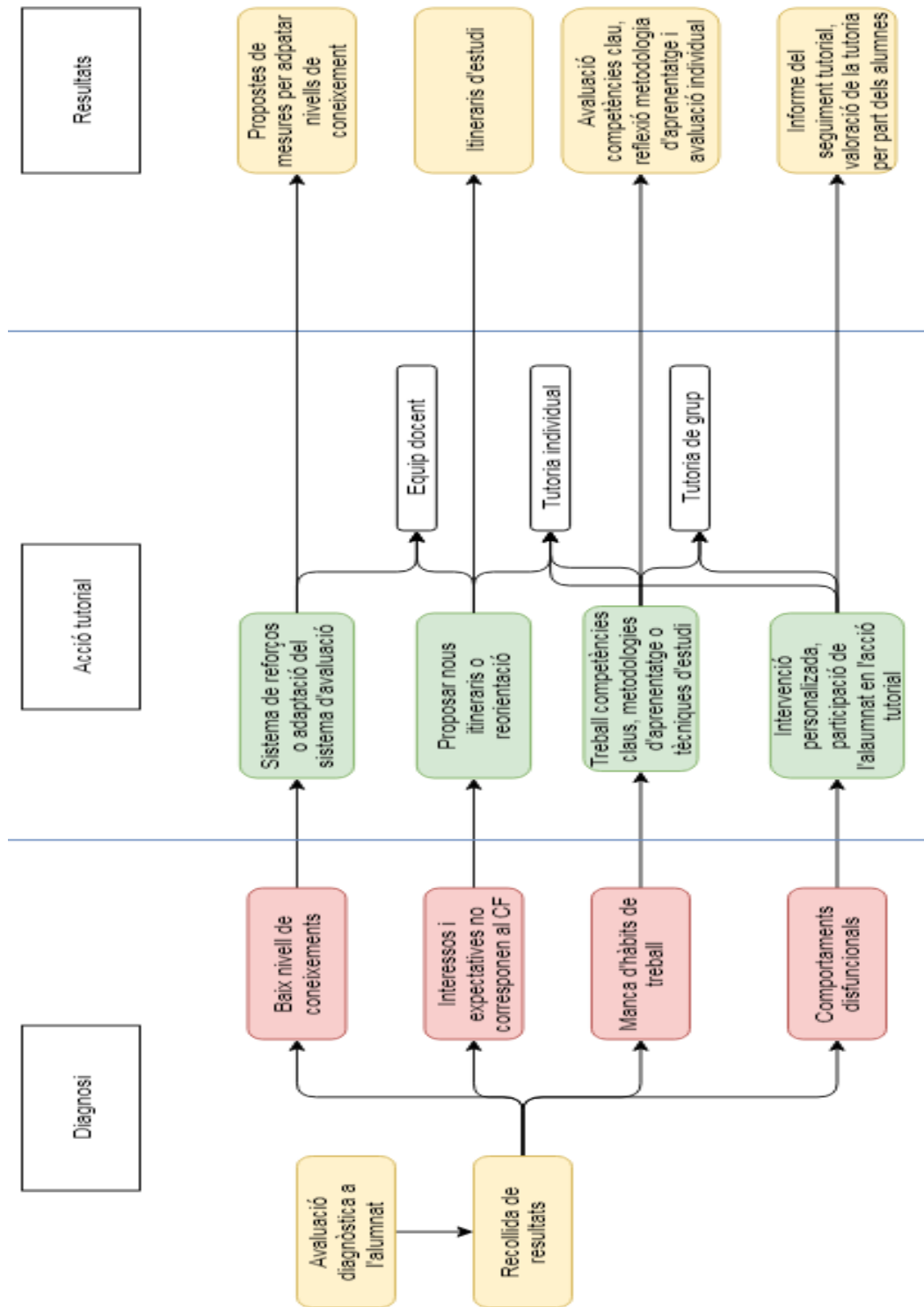

Figura 2. Flux d'actuació de la xarxa

4. Enquesta

L'enquesta ha estat realitzada als alumnes de dos instituts situats a les rodalies de Barcelona. Són instituts on es realitzen estudis d'ESO, Batxillerat i cicles formatius de grau mitjà i superior.

La valoració que fem de les dades no són d'alumnes que hagin d'abandonat els cicles sinó d'alumnes que tenen el risc de deixar el cicle ja que no podíem accedir a les seves dades per una qüestió de privacitat i protecció de dades.

A criteri dels equips docents dels instituts on hem fet l'enquesta, els alumnes candidats a abandonar el cicle formatiu són aquells que superen els dos mòduls suspesos. L'última pregunta de l'enquesta que ens proporciona la informació d'aquest criteri la farem servir per fer una comparativa amb les demás respostes i així veure la coincidència dels resultats de l'enquesta amb la informació que ens proporcionen els diferents estudis. D'aquesta enquesta valorem el risc d'abandonament que no pas l'abandonament en sí.

1- Cicle formatiu que estàs cursant:

2 – Gènere

- Noi
- Noia
- Altres

3 – Quina edat tens?

- Entre 15 i 18 anys.
- Entre 18 i 20 anys
- Més de 20 anys

4 – Ets nascut a Espanya?

- Sí
- No

5 – Amb qui convius a casa normalment?

- Amb els pares
- Amb la mare
- Amb el pare
- Un temps amb el pare i un altre amb la mare a parts iguals.
- Amb la teva parella
- Vius sol

6 – El teus pares o les persones amb qui convius han nascut a Espanya?

- Sí
- No
- A l'estranger per part d'un dels pares i a Espanya l'altre

7 - Estudis del pare:

- ESO o EGB
- Cicles formatius o formació professional
- Batxillerat
- Estudis superiors (universitaris)
- No té estudis
- No ho saps

8 – Està treballant actualment el teu pare?

- Sí
 - No
 - Cap de les anteriors
- 9 - Estudis de la mare:
- ESO o EGB
 - Cicles formatius o formació professional
 - Batxillerat
 - Estudis superiors (universitaris)
 - No té estudis
 - No ho saps
- 10 – Estàs treballant actualment la teva mare?
- Sí
 - No
 - Cap de les anteriors
- 11 – Estan treballant actualment la persona o les persones amb qui convius?
- Sí
 - No
- 12 - D'on provens?
- De l'ESO
 - D'un PQP.
 - D'un altre cicle formatiu
- 13 – Ets repetidor?
- Sí
 - No
- 14 – Vas repetir algun curs a l'ESO?
- Sí
 - No
- 15 – Entre els cicles que t'havies plantejat matricular, el que estàs cursant quina opció era?
- Primera opció
 - Segona opció
 - Tercera opció
- 16 – El Cicle que estàs estudiant era el que volies fer abans d' acabar l'ESO?
- Sí
 - No
- 17 – El cicle que estàs estudiant respon a les expectatives que en tenies?
- Sí
 - A mitges
 - No
- 18 – Del present curs, creus que aprovaràs tots els Mòduls sencers?
- Sí
 - No, em faltaria per aprovar un mòdul
 - No, em faltaran per aprovar dos mòduls
 - No, em faltaran per aprovar tres mòduls.
 - No, em faltaran per aprovar més de tres mòduls

5. Resultats de l'enquesta

5.1. Mostra de l'enquesta

La mostra inclou noranta sis alumnes de sis classes de 1r de cicle mitjà. Els el nombre de classes enquestades són sis i són els següents:

- Dues d'Instal·lacions Elèctriques i Automàtiques
- Sistemes Microinformàtics i Xarxes
- Dues de gestió administrativa
- Activitats Comercials

5.2. Previsió d'abandonament

Com hem dit el criteri de previsió d'abandonament del cicle és de més de 2 mòduls suspesos a 1r del cicle mitjà i segons l'enquesta realitzada, tenim un risc d'abandonament del 19 %, si sumem els que suspendran tres i els que suspendran més de tres mòduls.

Resultats acadèmics

5.3. Gènere

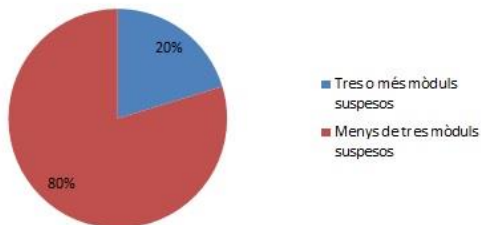
Dels alumnes que hem enquestat un 72 % són nois i la resta són noies. Aquesta diferència és deguda a les famílies professionals que cursen. Les famílies professionals més tècniques són tots nois, en canvi de les famílies d'administració i logística tenim una proporció més igualada on el 52 % dels alumnes són noies i la resta nois.

Gènere

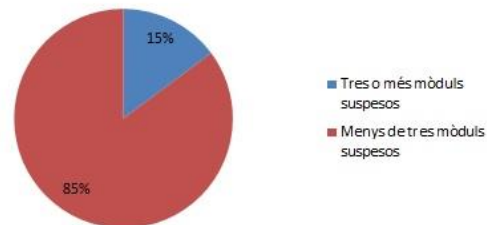

Com analitzava l'Eurostat, més nois tendien a abandonar els estudis post-obligatoris que les noies, en concret a 2014 era del 27,2 % en front del 19,8 %. En el nostre cas la taxa és més baixa tant en nois, que és del 20 % i en noies del 15%, però seguim veient com els nois continuen mantenint més mal resultats, per tant, més risc.

Risc d'abandonament dels nois

Risc d'abandonament de les noies

5.4. Alumnes immigrants

Els estudis fets no diferencien primera i segona generació dins el grup d'immigrants, per tant hem necessitat de dues preguntes, la quatre i la set, per determinar els alumnes immigrants tan de primera com segona generació.

El risc d'abandonament és del 17% dels alumnes immigrants la meitat segons les dades recollides per l'Eurostat el 2014.

Immigrants

5.5. Situació econòmica familiar desfavorable

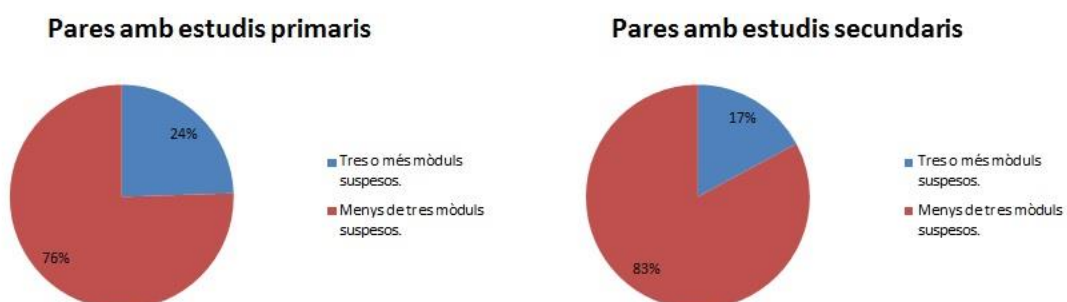
A l'enquesta situem a l'alumne en una situació econòmica familiar desfavorable a través de les preguntes nou, onze i dotze on preguntem per la situació laboral dels seus tutors legals. Tot i que no podem tenir un coneixement directe i real entre la situació econòmica dels tutors i el fet de que puguin estar a l'atur, prenem com referència si els dos tutors legals estan desocupats. La millor manera de saber la seva situació econòmica hauria estat preguntar per la renda familiar, però fer aquesta pregunta és envair la seva privacitat i segurament també és una dada que els alumnes desconeixen.

Finalment a la mostra enquestada tenim fins a nou alumnes que els pares es troben en situació d'atur però cap d'ells tenen més de dos mòduls suspesos.

5.6. Nivell formatiu dels pares

Una altra manera de saber la situació socioeconòmica dels pares és el seu nivell formatiu, ja que com molts estudis han demostrat hi ha una relació molt estreta entre un baix nivell formatiu i la pobresa.

Hem classificat el nivell formatiu en tres parts, estudis primaris, secundaris i superiors o universitaris i si el pares tenien diferent estudis, hem prioritzat el de la mare. Dels alumnes que tenien pares amb estudis superiors, el 100 % obtenien bons resultats. Els alumnes de pares que tenen estudis primaris un de cada quatre té mals resultats acadèmics i estan en risc alt de deixar el cicle. En l'estudi de l'Eurostat de 2014 aquesta taxa a Espanya era del 57 %. Els estudiants de pares amb nivell formatiu secundari milloren i un 17 % es troba en risc.

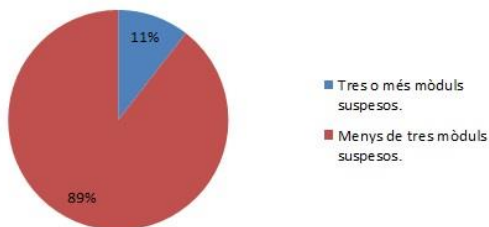

5.7. Ensenyament d'origen cap al cicle formatius

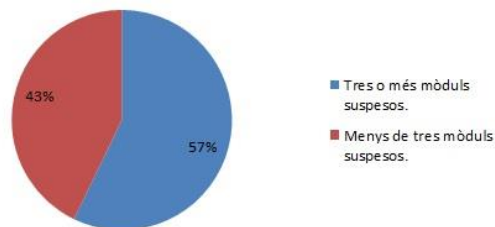
En l'origen acadèmic dels alumnes quan accedeixen a un cicle formatiu si que trobem molta diferència segons d'on vinguin. Els alumnes provinents de l'ESO en general tenen suficients resultats per superar el cicle, en el nostre cas un 89 %, en canvi, el alumnes de PQPI més de la

meitat, un 57%, obtenen mals resultats i tenen un risc elevat d'abandonament. Els alumnes que provenen d'un altre cicle, tots superen la majoria d'assignatures.

Alumnes provinents de l'ESO

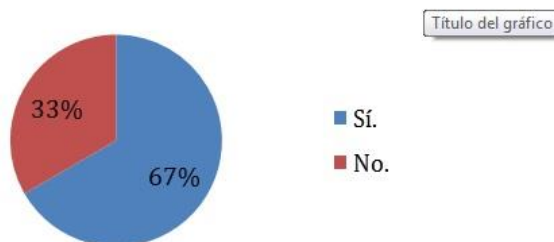
Alumnes provinents d'un PQPI

5.8. Repetitors

Dels repetitors que hem enquestat un 33 % estan obtenint mals resultats fins a estar en risc d'abandonar el curs. Aquesta dada coincideix amb el document PISA de l'OCDE de 2012 que era de un 32,9 %.

Repetitors a l'ESO amb risc d'abandonament

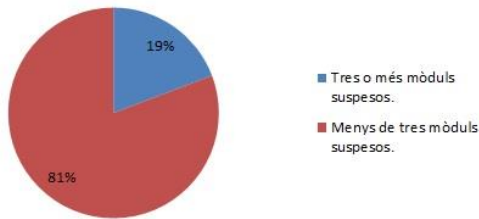

5.9. Segons l'opció triada

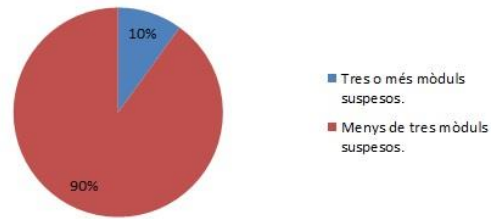
Hem preguntat per la prioritats que tenien els alumnes en el cicle que estan cursant quan es van matricular i van ser acceptats en les seves primeres opcions.

Els alumnes que cursen el cicle que van triar en primera opció són els que tenen una taxa més elevada de risc d'abandonament que els de segona i tercera opció. Però també, els de segona opció tenen un risc més alt que els de tercera opció. Els de tercera opció el 100 % treuen resultats suficients acadèmicament per obtenir el títol. En aquest cas esperàvem que el que estudiaven el cicle que havien triat de primera opció, tinguessin menys alumnes amb risc d'abandonament que els de segona i tercera opció. Això pot ser degut a una mala orientació a l'ESO sobre el cicle que havien de triar.

Cicle de primera opció

Cicle de segona opció

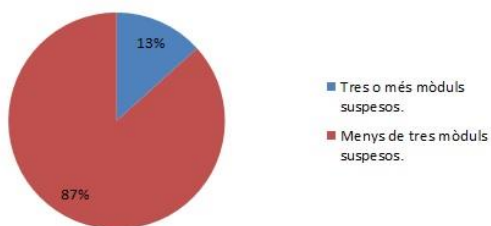

5.10. Satisfacció del cicle

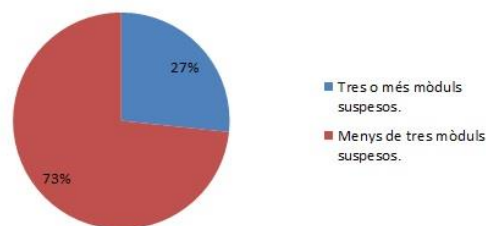
Hem volgut saber si hi havia una relació entre els mals resultats que tenen els alumnes i la seva expectativa en els estudis que estaven realitzant.

No hi ha cap alumnes que trobi que el cicle que està estudiant no compleixi les expectatives, però sí que hi ha alumnes que no estan del tot satisfets i com podem veure tenen el doble de risc de deixar el cicle que no pas aquells que estan satisfets.

Alumnes satisfets

Alumnes satisfets a mitges

6. Proposta de metodologia per reduir l'abandonament escolar

Com hem dit, alguns instituts de Catalunya estan inscrits a la xarxa d'Orientació i d'altres que tot i que no estan, però, tenen les pròpies metodologies incorporades com a projectes de centre.

El nostre centre no està inscrit a la xarxa d'orientació i tampoc té cap projecte de centre amb aquest objectiu. Sí que hi ha una acció tutorial individualitzada de cara als alumnes que presenten problemes per superar els mòduls i per als que tenen una absentisme molt elevat, però aquesta tasca la fa el tutor de cada classe. Tot i així, a final de curs han de fer un informe que resumeix l'avaluació dels alumnes i ha de constar l'abandonament.

Un problema que he detectat és que els membres de l'equip directiu que no són professors de cicles no mostren gaire interès pels cicles. A mode d'exemple, jo que he treballat a les tardes puc comptar amb els dits de la mà les vegades que he vist la directora del centre a l'escola a les tardes.

També hem detectat, i a conseqüència de la falta d'un projecte a l'escola, és que no tenen una base de dades en comú dels alumnes que abandonen cada any, ja que com he dit, evitar-ho és únicament funció del tutor dels alumnes. En el cicle que estic exercint de professor, que és el d'Instal·lacions elèctriques i automàtiques, van començar vint-i-cinc alumnes i a trenta de maig del present curs acadèmic l'acabaran divuit alumnes, cinc d'ells van deixar l'escola entre l'inici i mitjans de curs i els altres tres just dues setmanes abans d'acabar el curs i havien realitzat l'enquesta del present treball. Això vol dir que tenim un 32 % d'abandonament escolar, almenys a Instal·lacions Elèctriques i Automàtiques.

Dels tres alumnes que van abandonar l'escola els tres estaven en situació de risc i el seu rendiment acadèmic era baix. Un d'ells era immigrant de segona generació i els altres, els seus pares tenien un nivell formatiu baix.

Considerant que realitzada l'enquesta a mitjans de maig mostra un risc del 19 % d'abandonament i un 32 % no acaben el 1r curs del cicle elèctric, es fa necessària una proposta per tal de reduir-ne la nostra taxa.

La proposta que faig consta de les següents parts:

- Diagnòstic de la problemàtica
- Metodologia del projecte
- Resultats

6.1 Diagnòstic de la problemàtica

El primer que hem de fer és recopilar les dades d'abandonament dels cicles, tant del present curs com dels anteriors. Com hem dit, les dades les tenim però mai les hem posat en comú i hem veure si l'abandonament escolar està per sota de l'objectiu d'Europa 2020. Un cop confirmada la problemàtica, es planteja a l'equip directiu la necessitat de fer un projecte per reduir l'abandonament i, si s'escau, plantejar l'entrada del nostre centre a la xarxa

d'orientació.

6.2 Metodologia del projecte

La metodologia del projecte no serà del tot diferent a les metodologies emprades en altres instituts o per la xarxa d'orientació. La novetat introduïda es tenir en compte els factors de risc que hem analitzat en el present treball. Com havien vist, hi ha factors que tenen a veure amb la qualitat educativa que l'alumne havia tingut abans d'arribar als ensenyaments post-obligatoris i altres factors que no tenien res a veure amb l'escola com la condició d'immigrant o la situació socioeconòmica familiar. Els passos proposats en aquesta metodologia són els següents:

6.2.1 Objectius

El primer pas ha de ser establir els objectius, i han de ser dos: reduir l'abandonament de l'any anterior i millorar les mesures utilitzades per reduir-lo.

El centre ha de prendre com a referència el número d'alumnes que no acaben el curs, i aquesta serà la dada per saber si s'ha complert l'objectiu de reduir l'abandonament.

6.2.2 Mesures d'intervenció

Al començar en curs la primera mesura és realitzar una enquesta. Una enquesta que pot ser la mateixa que hem fet en aquest treball excepte l'última pregunta. En aquest punt sabrem els factors de risc dels alumnes. I les informacions que hem de tenir són les següents

- La situació socioeconòmica familiar
- Si l'alumne és immigrant de primera o segona generació
- Si és repetidor d'algun curs de l'ESO
- La seva preferència del cicle quan es va matricular, davant altres opcions
- Origen acadèmic de l'alumne a l'arribar al nostre cicle

Un cop recopilades les dades i fet un anàlisi es plantejaran mesures per a aquells alumnes amb factors de risc i sobretot en aquells grups on ens hem trobat més abandonament. Per exemple, en el nostre cas hem vist que tenim molt fracàs en els alumnes provinents del PQPI i dels alumnes que havien repetit algun curs de l'ESO, doncs es faran propostes de cara a aquests alumnes. La intervenció ha de ser des de principi de curs. I la primera mesura serà avaluar les seves habilitats a l'hora d'estudiar i els coneixements que necessiten per al cicle que estan cursant. Per exemple, als alumnes d'Instal·lacions elèctriques se'ls farà una prova de coneixements elèctrics i d'habilitats matemàtiques, necessàries per fer el cicle.

Durant el curs els professors aniran utilitzant mesures habituals davant els alumnes que presentin símptomes com l'absentisme, mal comportament, falta d'habilitats i coneixements, etc. Tal com feien els instituts de la xarxa d'orientació.

6.2.3 Reunions

Durant els curss i de forma regular es faran reunions per tal de posar en comú, les mesures

Estudi de l'abandonament escolar als cicles de grau mitjà i formulació de noves metodologies per reduir l'alta taxa d'abandonament.

utilitzades per tal d'avaluar els resultats que s'estan obtenint i també perquè puguin ajudar a altres tutors a trobar solucions i millorar mecanismes emprats.

En aquestes reunions han de participar els tutors, el coordinador de cicle mitjà i si fos necessari el cap d'estudis. L'equip docent serà informat pel tutor a les reunions de departament. En els cicles l'equip docent acostuma a ser el mateix professorat del departament.

6.3 Resultats

Un cop acabat el curs es fa una reunió i s'analitzen totes les dades i si s'han complert els objectius establerts en el projecte. També s'avaluaran les mesures que han funcionat i com poden ser millorades de cara al curs vinent.

7. Conclusions

Quan el 2010 la comissió europea va fixar entre els objectius amb l'estratègia Europa 2020 la reducció de la taxa d'abandonament escolar en els estudis post-obligatoris, aquesta a Espanya es trobava en un 28 %. L'objectiu per a l'estat espanyol és arribar a una 15% i els resultats de la nostra enquesta milloren notablement les dades de 2010. Però si ho comparem amb les dades de l'idescat de 2016, on ja es mostrava una millora respecte el 2010 que havia baixat fins al 19 % i al 17,1 % en el cas català, la taxa en el nostre institut es manté igual.

Si agaféssim aquestes dades com a referència podríem dir que a un any de complir-se el temps fixat per la comissió europea per aconseguir els objectius, Espanya no compliria amb aquest objectiu. Però una mostra de noranta sis alumnes de només un institut no es pot agafar com a referent de tot l'estat. A més, la nostra enquesta està realitzada amb alumnes que encara estan estudiant i simplement hem fet una estimació d'aquells que podien deixar els estudis en funció dels seus resultats acadèmics. Podem dir que la taxa d'abandonament serà menor perquè no tots els que treuen mal resultat abandonaran finalment? No perquè no només abandonen els alumnes que entren dins els factors de risc, també però per altres circumstàncies, els alumnes que no entren dins aquets grups de risc abandonen els cicles, raons com aconseguir una feina o decepció pel cicle que s'està cursant poden influir en la decisió final de l'alumne.

Com hem vist anteriorment, existeix una xarxa d'instituts que col·laboren per donar solucions als problemes de fracàs escolar i posterior abandonament i molts altres instituts, que no participen d'aquesta xarxa, que inclouen projectes per a la mateixa finalitat. L'objectiu és complir l'estratègia Europa 2020 però totes aquestes solucions que proposen els instituts no incideixen en els factors que propicien l'abandonament sinó en els indicatius. Els indicatius són símptomes que les escoles poden detectar i fan preveure que un alumne acabarà deixant l'escola, com per exemple mal comportament, pocs coneixements, absència, carència d'hàbits d'estudi, etc.. òbviament això ho treballen i com podem veure amb les estadístiques de l'idescat, amb cert èxit. Es podria dir, fent una analogia mèdica, que els indicatius són els símptomes d'una malaltia i els factors de risc són la malaltia.

La situació socioeconòmica familiar, els grups d'immigrants o els ambients en que viuen els alumnes són factors que els professionals de l'educació no poden treballar a l'escola i requereixen de decisions polítiques per ser solucionats, com per exemple evitar la segregació que pateixen algunes escoles, garantir rentes més altes per a les famílies més desfavorides, i sobretot un ensenyament més qualitatiu als ensenyaments obligatoris.

Per tant una recomanació que podríem donar al centres que tenen com a projecte reduir l'abandonament escolar és fer una valoració dels factors de risc al que pertanyen els alumnes des de principi de curs de 1r de cicle mitjançant una enquesta similar a la que hem fet i fer un especial atenció conjuntament amb una avaluació dels indicatius que es van trobant durant el progrés del curs acadèmic.

Una problemàtica evident i, que s'hauria de veure si en altres instituts passa el mateix, és el fracàs de l'alumnat provinent d'un PQPI, seria molt interessant fer treballs i projectes de cara a

trobar una solució per aquests alumnes.

I per últim, les últimes dades aportades per l'Eurostat, Espanya es troba amb un taxa d'abandonament del 18 % al 2018.

8. Bibliografia

[1] Ajuntament de Barcelona. *Escoles noves oportunitats* [en línia], Barcelona: Ajuntament de Barcelona, 2019. [consulta: maig de 2019]. Disponible a: <http://ajuntament.barcelona.cat/tempsicures/es/noticia/las-escuelas-de-nuevas-opportunidades-garantizan-la-educacizen-para-todo-el-mundo>>

[2] Comissió europea. *Estratègia Europa 2020* [en línia], Lisboa: Comissió europea 2010. [Consulta: febrer de 2018]. Disponible a: https://ec.europa.eu/info/business-economy-euro/economic-and-fiscal-policy-coordination/eu-economic-governance-monitoring-prevention-correction/european-semester/framework/europe-2020-strategy_es>

[3] Comissió europea. Eurostat, *your key to european statistics*, [En línia], Brussel·les: Eurostat 2018. [consultes: març de 2019]. Disponible a: <https://ec.europa.eu/eurostat/>>

[4] Departament d'educació, Generalitat de Catalunya. *Programa d'assessorament a les persones i a les empreses en els ensenyaments professionals* [en línia], Barcelona: Departament d'educació, Generalitat de Catalunya, 2017. [consulta: maig de 2019]. Disponible a: http://educacio.gencat.cat/portal/page/portal/Educacio/PCentrePrivat/PCPInici/PCPGestioAjutsServeis/Programa%20d'assessorament%20a%20les%20persones%20i%20a%20les%20empreses%20en?_template=/Educacio/IDE_ITEM_PLACEHOLDER>

[5] EACEA/Eurydice. *Gender Differences in Educational Outcomes: Study on the Measures Taken and the Current Situation in Europe*. Brussel·les: EACEA, 2010. ISBN 978-92-9201-080-5. Disponible a: http://www.bollettinoadapt.it/old/files/document/7568GENDER_EDU_OUTCO.pdf>

[6] EACEA/Eurydice. *Grade Retention during Compulsory Education in Europe: Regulations and Statistics*. Brussel·les: EACEA, 2011. ISBN 978-92-9201-140-6. Disponible a: https://www.selgipes.com/uploads/1/2/3/3/12332890/2011_eurydice_-_grade_retention_during_compulsory_education_in_europe._regulations_and_statistics.pdf>

[7] EACEA/Eurydice/Eurostat. *Key Data on Education in Europe 2012*. Brussel·les: EACEA, 2012. ISBN 978-92-9201-242-7. Disponible a: <https://ec.europa.eu/eurostat/documents/3217494/5741409/978-92-9201-242-7-EN.PDF/d0dcb0da-5c52-4b33-becb-027f05e1651f>>

[8] Galindo, Jorge. Sí, renta y nivel de estudios están relacionados [en línia]. politikon.es, 18 de setembre de 2015. [consulta: maig de 2019]. Disponible a: <https://politikon.es/2015/09/18/grafico-si-renta-y-nivel-de-estudios-estan-relacionadas/>

[9] Institut català d'estadística. *Abandonament prematur dels estudis* [en línia], Barcelona: Institut català d'estadística, 2018 [consulta: març de 2019]. Disponible a: <http://www.idescat.cat/economia/inec?tc=3&id=8508&dt=201600&x=4&y=6>>

[10] Ministerio de educación y formación profesional, Gobierno de España. *Coordinació sectorial per l'educació* [en línia], Madrid: Ministerio de educación y formación profesional, Gobierno de España, 2018. [consulta: març de 2019]. Disponible a: <https://www.educacionyfp.gob.es/educacion/mc/conferencia-sectorial-educacion/funcionamiento.html>>

[11] Ministerio de educación y formación profesional, Gobierno de España. Programa para la Evaluación Internacional de los Alumnos 2012 [en línia], Madrid: Ministerio de educación y formación profesional, Gobierno de España 2013. [consulta: març de 2019]. Disponible a: <<https://www.mecd.gob.es/dctm/inee/internacional/pisa2012/pisa2012lineavolumeni.pdf?documentId=0901e72b81786310>>